

- DRŽAVNI PREVENTIVNI MEHANIZEM -

poročilo
o opravljenem obisku
na lokaciji

DOM STAREJŠIH OBČANOV PREDDVOR

Pojasnilo: Varuh človekovih pravic Republike Slovenije (v nadaljevanju: Varuh) v okviru izvajanja nalog in pooblastil po Zakonu o ratifikaciji opcijskega protokola h Konvenciji proti mučenju in drugim krutim, nečloveškim ali poniževalnim kaznim ali ravnanju (Uradni list RS, št. 114/2006) v vlogi državnega preventivnega mehanizma (v nadaljevanju: DPM) obiskuje kraje odvzema prostosti. V skupini, ki izvede obisk, poleg predstavnikov Varuha praviloma sodeluje(jo) tudi predstavnik(i) pogodbenih nevladnih organizacij ter občasno tudi neodvisni izvedenci medicinske in drugih strok in prevajalci. Pravna podlaga za opravljanje nadzorov s strani DPM je predstavljena na spletni strani [Varuh kot državni preventivni mehanizem](#).

Pričujoče poročilo vsebuje le bistvene ugotovitve o obisku s predlogi za izboljšanje razmer oziroma odpravo nepravilnosti. Izdelano je bilo na podlagi poročila o obisku DPM in odzivnega poročila pristojnih. Namenjeno je objavi na spletni strani Varuha.

Osnovni podatki o lokaciji:

- ▶ **Tip lokacije:** dom starejših (v nadaljevanju: Dom)
- ▶ **Kategorije oseb, ki jim je bila odvzeta prostost:** Starejši. Osebe z diagnozo starostne demence.
- ▶ **Uradna zmogljivost in dejanska zasedenost lokacije na dan obiska:** skupna kapaciteta Doma¹ je 233 postelj, od tega 187 v Preddvoru in 46 v enoti Naklo. Oddelek s povečano pozornostjo (v nadaljevanju OPP) se nahaja v starem domu (grad Turn) v prvem nadstropju v katerem je devet sob. Na dan obiska je bil OPP polno zaseden (31 postelj).

Potek obiska in priprava poročila:

- ▶ Obisk je bil **nenajavljen** in **opravljen 5. 7. 2012**.
- ▶ **Skupina za obisk:** trije predstavniki Varuha (višji svetnik, sodelavec, pripravnica) ter dve predstavnici nevladnih organizacij (Zveze društev upokoencev Slovenije, Institut Primus).
- ▶ **Vsebina obiska:** uvodni razgovor z direktorico in namestnico direktorice, za področje zdravstvene nege in oskrbe ter s socialno delavko. Sledil je ogled prostorov, pregled dokumentacije in razgovor s stanovalci ter zaključni razgovor.

¹ V domu Preddvor je na osnovi specifičnih potreb stanovalcev delo organizirano na treh oddelkih: stanovanjski oddelek, negovalni oddelek in oddelek s povečano pozornostjo - OPP (na internetni strani je oddelek še vedno opredeljen kot varovani).

► **Poročanje:** predhodno poročilo o obisku je bilo poslano zavodu 21. 9. 2012. Odgovor Doma smo prejeli 24. 10. 2012, torej 33. dan po odpremi, ki smo upoštevali pri pripravi končnega poročila. Končno poročilo o obisku je bilo 20. 12. 2012 v vednost posredovano Domu in Ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve (v nadaljevanju: MDDSZEM) skupaj s predlogom, da ga obravnava ter nam v roku 30 dni sporoči svoja stališča in morebitne ukrepe; tozadevni odgovor smo s strani MDDSZEM prejeli 21. 10. 2013, torej 305. dan po odpremi.

► DPM je posebej pohvalil

- da je klicni sistem deloval ter da je bil odziv osebja hiter,²
- prizadevanja Doma, da bi se s sanacijo novejšje zgradbe uredil novi varovani oddelek z možnostjo neposrednega in varovanega izhoda na zelenico in tudi ustreznim prezračevanjem oziroma hlajenjem v najbolj vročih mesecih leta,
- vključenost prostovoljcev v delo s stanovalci in prizadevanja Doma, da jih tudi preko izkušenj dosedanjih prostovoljcev skuša privabiti, motivirati in izobraziti,
- urejenost evidenc in dodatni mesečni nadzor,³
- da so na OPP obešene lista pravic stanovalcev, lista pritožbenih poti in pa tudi lista s seznamom zastopnikov pravic oseb na področju duševnega zdravja,
- da se na OPP nahaja tudi nabiralnik za pobude in pritožbe,
- da se osebje stalno izobražuje, tako interno kot tudi izven zavoda.

---

² Dom ima navodila za sestrski klic. V njem je posebej poudarjeno, da so se zaposleni v domu dolžni takoj oziroma čim hitreje odzvati na vsak zvonec in preveriti situacijo.

³ Ob obisku je DPM pregledal evidence naročanja, tako pri splošnem zdravniku kot tudi pri psihiatru, tako glede izrednih kot rednih pregledov. Ob tem smo ugotovili, da se potreba po izrednem pregledu, tako pri splošnem zdravniku kot pri psihiatru, zapiše v raport, medicinska sestra naredi izpis. Hkrati ob koncu vsakega meseca še enkrat preveri, če so bili res vsi pregledani, da ne bi koga pomotoma zgrešili. Tudi pri vpogledu v evidenco za redne preglede nismo mogli ugotoviti nepravilnosti.

DPM: priporočamo, da naj Dom Program skrbi za osebe z demenco v Domu starejših občanov Preddvor spremeni tako, da bo v njem jasno zapisano, da so sobe stanovalcev vedno odprte (nezaklenjene) oziroma v primeru potrebe po zaklepanju sob (posameznih stanovalcev ali celotnega oddelka), v času, ko stanovalci v sobah niso prisotni, zapiše pogoje za zaklepanje, kdo takšno ravnanje lahko odobri, kdo mora biti o zaklepanju obvešččen in kam se zaklepanje zabeleži.⁴

DOM: je pojasnil, da so sobe stanovalcev, ko teh ni v sobah, večinoma odprte. To pomeni, da vrat ne zapirajo, sploh pa nikoli ne zaklepajo. S tem ko so vrata odprta želijo stanovalcem omogočiti, da se po lastni volji odločijo in zapustijo skupni dnevni prostor ter se umaknejo v njihovo sobo, ko si želijo več zasebnosti in miru. Na ta način stanovalcem pomagajo pri orientaciji, da lažje prepoznajo svojo sobo.

DPM: predlagamo, da Dom program spremeni tako, da bo v njem jasno zapisano, da so sobe stanovalcev vedno odprte (nezaklenjene).⁵

DOM: je pojasnil, da potrebe po zaklepanju sob ne zaznavajo.

DPM: predlagamo, naj Dom o stanovalcih, ki nočejo ali ne morejo dati privolitve (ki je izraz njihove svobodne volje) za sprejem na OPP, oziroma jo za stanovalce z odvzeto poslovno sposobnostjo ne dajo njihovi zakoniti zastopniki, nemudoma obvesti sodišče in predlaga uvedbo postopka po ZDZdr.⁶

DOM: je navedel, da imajo za vse stanovalce na oddelku pisno privolitve. Dva stanovalca sta soglasje podpisala sama, za 14 stanovalcev so soglasje podali skrbniki za poseben primer in sicer za urejanje institucionalnega varstva, za 13 stanovalcev pa so privolitve podale pooblaščen osebe, ki so jih stanovalci sami pooblastili za urejanje postopkov institucionalnega varstva. Za slednje je Dom začel

⁴ Nekoliko pa nas je presenetila navedba v Programu skrbi za osebe z demenco v Domu starejših občanov Preddvor, da so sobe stanovalcev večinoma odprte. Nismo namreč mogli ugotoviti, da bi bilo jasno opredeljeno, v kakšnem primeru se sobe lahko zaklepajo, kdo je za takšno odločitev pristojen, kako je z nadzorom in koliko časa lahko tak režim traja.

⁵ Če pa bi se res pokazala potreba po zaklepanju sob (posameznih stanovalcev ali celotnega oddelka), v času, ko stanovalci v sobah niso prisotni, bi Dom moral v programu zapisati pogoje za zaklepanje, kdo takšno ravnanje lahko odobri, kdo mora biti o zaklepanju obvešččen in kam se zaklepanje zabeleži. Ob tem naj posebej opozorimo, da bi do zaklepanja sob v času, ko so v njih stanovalci, lahko prišlo zgolj pod pogoji in na način, kot ga določa 29. člen Zakona o duševnem zdravju. Ob tem bi Dom moral upoštevati tudi ostale zahteve omenjenega člena, tako glede obveščanja, kot tudi vodenja evidenc.

⁶ Stališče Varuha oziroma DPM je sicer omejeno na njegov nadzor, skladno z nalogami in pooblastili državnega preventivnega mehanizma po Opcijskem protokolu h Konvenciji proti mučenju in drugim krutim, nečloveškim ali poniževalnim kaznim ali ravnanju. Varuh pri tem ne more dajati avtentične razlage zakona. Zato bo natančnejšo opredelitev, kaj se lahko šteje kot varovani oddelek, kot ga opredeljuje 2. člen ZDZdr, moral bodisi natančneje opredeliti zakonodajalec, bodisi s podzakonskimi predpisi pristojno ministrstvo ali pa sodna praksa. Ravno zato je še toliko bolj pomembno, da se presoja o tem v vseh mejnih (dvomljivih) primerih, prepusti sodišču.

presojo, če ne gre za osebe, kot jih opredeljuje 2. člen ZDZdr. Pri stanovalcih, pri katerih bo ugotovljeno, da zaradi zdravstvenega stanja niso sposobni odločanja polnega razumevanja svoje situacije in odločanja v svojo korist, bo Dom predlagal pričetek postopka postavitve skrbnika za poseben primer – za urejanje institucionalnega varstva. V nadaljevanju bo od skrbnika pridobil soglasje za bivanje na tem oddelku. V primerih, ko pa Dom ne bo prejel ustreznih soglasij za bivanje na oddelku s povečano pozornostjo, bo o tem obvestil sodišče.

Odziv DPM na odzivno poročilo Doma:

DPM: kljub pojasnilu v odzivnem poročilu predlaga, da Dom pridobi za bivanje na oddelku s povečano pozornostjo pisno soglasje stanovalcev, če so ga ti, zavedajoč se kaj podpisujejo, sposobni dati. V nasprotnem primeru naj o namestitvi oziroma bivanju oseb na tem oddelku obvesti sodišče. ZDZdr res določa možnost, da soglasje za namestitev posameznika na takšnem oddelku da zakoniti zastopnik (skrbnik ni vedno tudi zakoniti zastopnik), vendar moramo poudariti, da Varuh meni, da takšna rešitev ni ustrezna. Zato je pred nekaj dnevi tudi vložil na Ustavno sodišče zahtevo za presojo ustavnosti členov ZDZdr, ki omogočajo, da soglasje za namestitev na varovani oddelek socialno varstvenega zavoda ali premestitev iz tega oddelka lahko da tudi zakoniti zastopnik.

DPM: predlagamo, da naj Dom skuša izogniti preseganju kapacitete oddelka, pa čeprav zgolj začasno, saj se ob povečanju števila postelj poslabšujejo bivalni pogoji za vse stanovalce.⁷

DOM: je navedel, da so takoj po obisku DPM obe dodatni postelji odstranili in stanovalce prerazporedili znotraj zavoda. Dom je zatrdil, da si bodo prizadevali, da do prekoračitve kapacitete na oddelku ne bo več prihajalo.

DPM: predlagamo, da naj Dom dodatno nameščenemu stanovalcu zagotovi vse, kar ta potrebuje za ustrezno hrambo osebnih predmetov (nočna omarica, omara za osebne predmete in oblačila v neposredni bližini nameščenega).⁸

DPM: predlagamo, naj Dom čim večji poudarek nameni bivanju in gibanju (tudi stanovalcev OPP na svežem zraku).⁹

DOM: je navedel, da že vseskozi dajejo velik poudarek bivanju in gibanju stanovalcev na svežem zraku, za kar se morajo še posebej zahvaliti naravi, ki jih obdaja in na kar so še posebej ponosni.

DPM: predlagamo, naj Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve in enake možnosti aktivno pristopi k reševanju vprašanja pridobivanja sredstev za potrebno obnovo prostorov Doma starejših občanov Preddvor.

DOM: je navedel, da Dom kljub vsem naporom še vedno nima zagotovljenih sredstev za prepotrebno prenovo prostorov.

MDDSZEM: je med drugimi socialno varstvenimi zavodi pristojno tudi za domove za starejše, katere so v večini objekti v lasti Republike Slovenije. Že nekaj let pa zaradi zaostrene finančne

---

⁷ V času obiska DPM je bila kapaciteta oddelka presežena, in sicer je bila ena postelja dodatno nameščena v štiri in ena v pet posteljno sobo. Med tem, ko imajo ostali stanovalci nočne omarice in omare za oblačila, jih dodatni postelji v času obiska nista imeli. Razumemo prostorsko stisko oddelka in tudi dejstvo, da je preseganje kapacitete oddelka začasna rešitev. Vendar naj kljub temu opozorimo, da se z nameščanjem dodatnih postelj poslabšujejo bivalni pogoji za vse stanovalce. To je nedvomno še posebej opazno ravno na OPP, saj se stanovalci večinoma zadržujejo na samem oddelku in ga sami ne morejo oziroma ga težko zapustijo.

⁸ Sobe z že tako številnimi posteljami pa postanejo še prenatrane. Morebiti je ravno to razlog, da za dodatno nameščene ni možno zagotoviti vsaj osnovnega pohištva, ki bi stanovalcu omogočal, da v svojem dosegu shrani osebne predmete.

⁹ Dom ima dvorišče in park s klopmi, stanovalci se veliko zadržujejo na zunanjih površinah. V času obiska DPM so imeli stanovalci sladoleдни piknik, igral jim je harmonikar. Stanovalci, ki so še dovolj pri močeh, imajo možnost sprehoda do jezera Črnava in Preddvora. Dom stanovalcem na invalidskih vozičkih omogoča ob lepem vremenu sprehode in zadrževanje v parku s spremstvom.

situacije beležimo znatna nižanja proračunskih sredstev na postavkah domov za starejše. V letu smo skozi razpis »Energetska sanacija domov za starejše« uspeli pridobiti evropska finančna sredstva v višini 20 mio EUR, s katerimi smo energetske sanirali 20 domov za starejše. DSO Preddvor že nekaj časa izvaja adaptacije in prilagoditve objektov za zagotavljanje ustreznega bivalnega standarda. Tako so do leta 2010 pretežni del investicij usmerili v adaptacijo gradu Turn. V letu 2011 je DU Preddvor kandidiral na razpisu » Energetska sanacija domov za starejše«. Tako je DU Preddvor pridobil na omenjenem razpisu 912.424,00 Eurov, od tega zneska pa je 15% sofinancirala Republika Slovenija. Zaradi zagotavljanja popolne učinkovitosti energetske sanacije je moral zavod pristopiti k izdelavi investicijske dokumentacije za prenovo notranjosti in nekaterih nujnih posegov v notranjosti trakta A in B (preureditev dela hodnikov in sob s kopalnicami). Dela so bila v celoti izvedena v letu 2012 in 2013. V mesecu oktobra so slovesno obeležili tudi otvoritev vseh adaptiranih prostorov. Ministrstvo se zaveda nujnosti sanacije v DSO Preddvor in potreb po dodatnih finančnih sredstvih, vendar jih zaradi trenutne finančne situacije žal ne moremo zagotoviti. Vsekakor pa bomo vložili vse napore, da bomo skušali skozi naslednjo evropsko finančno perspektivo poiskati možnosti za dodatna finančna sredstva na področju investicij.

VARUH ČLOVEKOVIH PRAVIC RS

DUNAJSKA 56, 1109 LJUBLJANA TELEFON: +386 1 47 500 50 FAKS: + 386 1 47 500 40
BREZPLAČNI TELEFONSKI KLIC IN INFORMACIJE: 080 15 30 E-MAIL: INFO@VARUH-RS.SI
WWW.VARUH-RS.SI